

CZU 341.32

REGLEMENTAREA ACTIVITĂȚII MERCENARILOR DIN PERSPECTIVA ASPECTELOR DE DREPT INTERNAȚIONAL

Alexandru PARENIUC,
dr. în drept, conf. univ.

Vasili BEDA,
doctorand

Studiul reprezintă o prezentare generală a activității mercenarilor, în care este redată caracteristica noțiunii de mercenariat în diferite izvoare de drept internațional. În acest scop au fost analizate principalele acte normative internaționale, care reglementează juridic activitatea mercenarilor.

Totodată, în cadrul cercetării este abordată problema utilizării mercenarilor ca o metodă de afectare a drepturilor omului și împiedicarea realizării dreptului popoarelor la autodeterminare.

De asemenea, investigația efectuată ne-a permis să constatăm că tempoul dezvoltării mercenariatului în lumea contemporană deseori oferă acestui fenomen posibilități de obținere a unor forme de legalizare, ridicând actualitatea acestei probleme la un nivel tot mai înalt.

Cuvinte-cheie: mercenar, activitatea mercenarilor, drept internațional, securitatea națională, relații internaționale, reglementarea juridică, conflict armat.

REGULATION OF THE ACTIVITY OF MERCENARIES FROM THE PERSPECTIVES OF ASPECTS OF INTERNATIONAL LAW

Alexandru PARENIUC,
PhD, associate professor

Vasili BEDA,
PhD student

The study is an overview of the activity of mercenaries, in which the characteristic of the notion of mercenaries is reproduced in different sources of international law. For this purpose, the main international normative acts were analyzed, which legally regulates the activity of mercenaries.

Simultaneously, the research addresses the issue of the use of mercenaries as a method of affecting human rights and preventing the realization of the right of peoples to self-determination.

Also, the investigation allowed us to find that the tempo of the development of mercenaries in the contemporary world often offers this phenomenon possibility to obtain some forms of legalization, raising the topicality of this problem at an ever higher level.

Keywords: mercenary, the activity of mercenaries, international law, national security, international relations, legal regulation, armed conflict.

Introducere. Pentru a înțelege esența fenomenului studiat, este necesar de efectuat o retrospectivă și de analizat cum, când și în ce condiții a apărut mercenariatul, statele în care a luat naștere și s-a dezvoltat, teritoriile pe care s-a răspândit, funcțiile pe care le-a în-

deplinit în diferite perioade istorice, influența pozitivă și negativă manifestată asupra cursului istoriei și relațiilor internaționale, precum și formele de exteriorizare a mercenariatului pe parcursul timpului.

Istoricul activității de mercenariat.

În conformitate cu divizarea efectuată de G. Alibaeva, se disting trei etape de dezvoltare a activității de mercenariat:

Etapa I – apariția și evoluția mercenariatului ca instituția serviciului militar, forma de organizare militară (sec. III – II î.e.n. – sec. XIX);

Etapa a II-a – dezvoltarea mercenariatului ca instrument al politicii de stat în perioada conflictelor militare (sec. XX);

Etapa a III-a – stare actuală a mercenariatului (sfârșitul sec. XX – începutul sec. XXI) [1].

Majoritatea cercetătorilor, începând cu filosoful și politicianul din perioada medievală Niccolo Machiavelli [2] și terminând cu savanții contemporani [3], precizează că activitatea mercenarilor ca fenomen poartă aspecte preponderent negative atât din perspectiva statutului lor în sistemul de drept internațional, cât și a utilității lor ca entitate de luptă. După părerea acestora, formațiunile militare compuse din cetățenii statului sunt mai eficiente, datorită motivației, poziției civice active, patriotismului etc. În același timp, soldații care fac serviciul militar în termen sunt conștienți că apără propriile familii, iar mercenarii luptă pentru remunerare financiară.

Totodată, date istorice ne arată și alte situații, unde implicarea mercenarilor în lupte a fost destul de eficientă și utilă pentru unele state, demonstrând astfel nu doar exemple de decădere a institutului de mercenariat, dar uneori și dezvoltarea acestuia.

Mercenariatul ia naștere în epoca sclavagistă și este legat cu modificările esențiale în arta militară, fiind schimbat conceptul de luptă, transformându-se în acțiuni de tip organizat.

Pentru prima dată în istorie la utilizarea forțelor mercenare au recurs egiptenii. Pentru războaiele de lungă durată a fost solicitat un număr impunător de resurse umane și, în scopul păstrării soldaților proprii, în armata egipteană au fost recrutați combatanții profesioniști din alte țări, contra unei remunerații financiare.

Mai târziu această practică a fost preluată și de alte state antice – Persia, Cartagina, Sumeria, Grecia și Roma Antică etc. [4].

Trupele mercenarilor nu înlocuiau definitiv forțele armate regulate, însă luptau împreună cu acestea, demonstrând o eficacitate înaltă atât în cursul acțiunilor de luptă, cât și în perioada de pace. Mercenarii s-au remarcat prin nivelul înalt de pregătire militară, fiind foarte eficienți în luptă. În acest fel, fondurile angajatorului au fost economisite în mod semnificativ, astfel încât întreținerea armatei regulate era mult mai scumpă, iar înlocuirea soldaților căzuți pe câmpul de luptă solicita un timp destul de îndelungat.

Totodată, mercenarii nu participau la viața politică a societății și, prin urmare, nu prezentau o amenințare pentru conducătorul care i-a angajat.

Dezvoltarea mercenariatului a fost influențată de factori sociali:

- apariția relațiilor financiare;
- stratificarea societății după criteriul proprietății;
- formarea unui decalaj social semnificativ între bogați și săraci;
- apariția dreptului la populația bogată de a fi eliberați de serviciul militar contra plată sau prin înlocuirea cu un mercenar sau un sclav, înrolat în acest scop în locul stăpânului.

Cetățenii polisurilor tot mai puțin au fost angajați în profesii care necesită efort fizic, dezvoltându-se prioritar în arta oratorică. Ca rezultat eficacitatea structurilor milițiene în Grecia și hoplite în Roma, intensificând astfel concentrarea mercenarilor și ridicând nivelul lor de influență socială și politică. Ulterior acest fapt a degenerat în lovituri de stat în Grecia și Roma, realizate cu suportul forțelor mercenare.

Perioada feudalismului este considerată următoarea treaptă în dezvoltarea mercenariatului, când instituția mercenariatului a suferit o schimbare calitativă, divizându-se în 2

tipuri de mercenari: *inferior și superior* [5].

Categoria inferioară – se caracteriza prin recrutarea combatanților în armată permanentă, condusă de un comandant. Contractul se încheia cu comandantul, care la rândul său purta responsabilitatea pentru executarea obligațiilor militare de către soldații din subordine. Însă în asemenea situații se contura problema legăturii slabe dintre angajatorul și furnizorul de servicii. Deseori liderul militar acapara puterea feudalului și proprietatea sa materială.

Categoria superioară – se specifica prin caracterul temporar al înrolării în rândurile militare și se remarca printr-o legătură mai strânsă cu statul și regele. În condițiile dezvoltării insuficiente a aparatului administrativ-militar, a fost făcută încercarea de a înlocui armata de stat cu cea mercenară, care ar fi înrolați doar pe timp de război. Totodată, dependența lor parțială de încasări din trezorerie pe de o parte, și pe de altă parte de recrutorii, furnizorii de armură și asigurații logistici nu i-a permis definitiv să înlocuiască armata regulată, din cauza lipsei politicilor coordonate ale furnizorului privat cu regele.

Cu toate acestea, mercenariatul ca instituție socială a avut un rol important în perioada fragmentării feudale, contribuind la diferențierea socială a populației și asigurându-i ocuparea forței de muncă și a servit ca sursă de venit. În sfera politică mercenariatul la fel a lăsat o amprentă semnificativă, dat fiind faptul că mercenarii au fost principalul mijloc de a purta războaie și de a contura situația geopolitică în această perioadă.

În timpurile moderne, rolul mercenarilor devine din nou mai puțin important datorită apariției armatelor regulate și formării unui aparat administrativ-militar puternic.

În prima jumătate a secolului XX este dificil să vorbim despre un astfel de fenomen precum mercenariatul în vederea celor două războaie mondiale, care au fost realizate preponderent de forțele armatelor regulate ale

statelor participante sau de cetățeni străini, dar fără scop de profit.

Mercenariatul în forma sa modernă a început să se evidențieze în anii 1980 în țările africane. Scopul implicării în această activitate nefiind schimbat: beneficiu material. Obiectivele recrutării mercenarilor la fel, în linii mari, au rămas aceleași: subminarea situației politice dintr-o țară sau altă, uneori până la realizarea loviturii de stat.

Ca un exemplu de caz aici putem prezenta interviul unuia dintre fondatorii mercenariatului modern Bob Denard, publicat în ziarul „Известия” în 2001, unde acesta descrie particularitățile organizării misiunilor militare cu implicarea mercenarilor, modalitățile de asigurarea logistică etc. [6].

Noțiunea de mercenariat în dreptul internațional. În lumea contemporană tot mai actuală devine problema utilizării forței mercenarilor în conflicte militare atât internaționale, cât și locale.

Noțiunea de „*mercenar*” este definită în art. 47 (2) al Protocolului Adițional nr. 1 din 10 iunie 1977 [7] la convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale.

Astfel, prin termenul mercenar se înțelege orice persoană:

- a) care este special recrutată în țară sau în străinătate pentru a lupta într-un conflict armat;
- b) care, în fapt, ia parte la ostilități;
- c) care ia parte la ostilități în special în vederea obținerii unui avantaj personal și căreia îi este efectiv promisă, de către o parte la conflict sau în numele ei, o remunerație superioară aceleia promise sau plătite combatanților având un grad și o funcție analoge în forțele armate ale acestei părți;
- d) care nu este nici resortisant al unei părți la conflict și nici rezident al teritoriului controlat de o parte la conflict;
- e) care nu este membru al forțelor armate ale unei părți la conflict;

f) care nu a fost trimisa de către un stat, altul decât o parte la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv.

Același act normativ la punctul 1 prevede că un mercenar nu are dreptul la statutul de combatant sau de prizonier de război.

Multe state, inclusiv Organizația Națiunilor Unite și alte organizații internaționale au recunoscut consecințele negative ale activității mercenarilor asupra valorilor fundamentale prevăzute în doctrina dreptului internațional, cum ar fi:

- dreptul popoarelor la autodeterminare;
- integritatea teritorială a statelor;
- independența politică și egalitatea suverană a statelor;
- drepturi fundamentale ale omului;
- stabilitatea guvernelor constituționale în statele aflate în proces de dezvoltare etc. [8].

Totodată, o parte din cercetători ai problematicii mercenariatului deseori afirmă că activitatea respectivă atât în mod direct, cât și indirect influențează dezvoltarea aspirațiilor cu caracter terorist și prezintă riscuri în acest sens [9]. La fel, analizând mercenariatul ca o formă a activității criminale desfășurate de cetățenii străini, marchează influența acestui fenomen asupra domeniului politic, economic, social și etnic/ național.

În primul rând, este necesar de a stabili și analiza sursele de reglementare juridică a caracterului ilicit al mercenariatului. După cum s-a menționat, aceste surse fac parte din două grupuri: intern și internațional.

La fel, noțiunea juridică a acestui fenomen permanent este privită din două aspecte:

- aspectul de drept internațional, fixat în actele normative internaționale;
- aspectul de drept penal, specificat în legislația penală națională a fiecărui stat în parte.

În mediul cercetărilor problematicii vizate există părerea, că prima încercare de a interpreta juridic ilegalitatea mercenariatului

în doctrina de drept internațional a fost făcută în cadrul Convenției de la Haga (V) din 18 octombrie 1907 referitoare la legile și obiceiurile războiului terestru, articolul 4 al cărei stipulează că „...pe teritoriul statului neutru este interzisă formarea detașamentelor militare și activitatea agenților pentru recrutare a combatanților...”. Totodată, articolul 6 al Convenției prevede că „...statul cu poziție neutră nu poartă răspundere pentru traversarea frontierei a unor persoane fizice în mod individual în scop de înrolare în rândul forțelor armate ale uneia din părțile beligerante...”. [10].

Interdicția mercenariatului la nivel de drept internațional a fost consolidată în a doua jumătate a secolului XX, fiind activ abordată în cadrul ONU. Unul din primele acte de condamnare a acestei infracțiuni, adoptate în acest context, a fost Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU (S/RES/169(1961) din 24 noiembrie 1961 referitor la situația în Republica Congo [11]. În acest fel, CS ONU a condamnat activitatea separatistă, desfășurată ilegal de administrația provinciei Catanga, profitând de suportul din afara țării și cu utilizarea forțelor mercenare.

Potrivit punctului 8 al rezoluției Adunării Generale ONU nr. 2465 (XXIII) din 1968, practicarea utilizării forțelor mercenarilor în conflicte armate este o faptă prejudiciabilă, iar mercenarii sunt declarați infractori, activitatea cărora se află în afara legii. Concomitent se face chemarea oficială către toate statele de a adopta legi, care vor declara recrutarea, finanțarea și instruirea mercenarilor ca o faptă ilegală urmărită penal, introducând astfel interdicții la înrolarea în rândurile combatanților în calitate de mercenari [12].

În ultimele decenii, în condițiile schimbărilor rapide ale situației geopolitice pe mapamond, activitatea mercenarilor din nou capătă o largă răspândire și un caracter comercial evident. În acest context observăm apariția unui număr mare de companii mi-

litare private ca o formă nouă a mercenariatului care, totodată, activează pe bază legală în mai multe state, cum ar fi Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Franța etc.

Astfel, în pofida interdicției oficiale a Organizației Națiunilor Unite [13], ritmul dezvoltării acestui fenomen se află în ascendență și tinde spre ocuparea unui loc oficial, stabil și permanent în cadrul normativ al statelor dezvoltate.

Reglementarea activității mercenarilor în dreptul internațional. De o perioadă îndelungată mercenariatul se afla în afara câmpului de acțiune a dreptului internațional. Schimbările în acest sens au fost provocate de răspândirea largă a fenomenului respectiv pe parcursul războaielor, care au însoțit procesul de decolonizare pe continentul african, contribuind astfel la problematizarea lui în cadrul dreptului internațional.

După cum s-a menționat, conform Convenției Internaționale ONU împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor nr. 41/80 din 04.12.1987, acțiunile mercenarului sunt orientate spre:

- răsturnarea guvernului legal instituit;
- subminarea orânduirii constituționale;
- violarea integrității teritoriale a statului [14].

Declarația Adunării Generale a ONU din 24.10.1970 privind principiile dreptului internațional referitor la relațiile de prietenie și cooperarea dintre state [15], interzice categoric statelor membre ONU să sprijine acțiunile mercenarilor: „Fiecare stat este obligat să se abțină de la organizarea și încurajarea organizării forțelor neregulate sau a bandelor armate, inclusiv mercenari, invazia teritoriului unui alt stat”.

În doctrina dreptului internațional mercenarii sunt recunoscuți ca infractori și răspund în fața instanțelor de judecată conform legislației, adică sunt criminali internaționali.

În practică, când vine vorba de înainta-

rea învinuirii pe acest articol, calificarea unei persoane ca mercenar este o sarcină dificilă. Pentru a fi recunoscut de instanță în această calitate, acuzatul trebuie să îndeplinească pe deplin toate criteriile de mai sus simultan. Drept urmare, instanța, pe baza materialelor prezentate de procuror, este necesar să demonstreze că acuzatul:

- a fost recrutat în mod special pentru a participa la un conflict armat;
- a participat la lupte în scop personal;
- a beneficiat de o remunerare materială care depășește semnificativ remunerarea plătită combatanților militari oficiali de aceeași categorie;
- nu era membru al efectivului forțelor armate regulate ale unei părți la conflict.

Pe lângă latura tehnică a problemei asociată cu complexitatea identificării și administrării probelor într-o problemă atât de delicată, condițiile de mai sus sunt atât de restrictive încât este aproape imposibil să le satisfacem.

Doar o parte nesemnificativă a persoanelor care participă efectiv la conflicte militare internaționale poate fi recunoscută ca mercenari prin faptul că întrunesc toate caracteristicile formale enumerate mai sus. Dovada practică a acestei teze este numărul mic de persoane condamnate în baza acuzației pe acest articol.

De asemenea, trebuie precizat că efectul tratatelor internaționale se aplică doar statelor-semnatare ale acestor tratate. Nu toate țările au semnat Protocolul adițional I din 1977, chiar și dacă au aderat la Convențiile de la Geneva. La nivel național, multe țări au adoptat legi care interzic activitatea și recrutarea mercenarilor [16].

În Republica Moldova, de exemplu, acesta este articolul 141 din Codul Penal. Potrivit acestuia, angajarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orân-

duirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului, se pedepsește cu închisoare pentru un termen de șase până la zece ani. Participarea mercenarului la un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente se pedepsește cu închisoare de la trei la șapte ani.

Concluzii. În ultimele decenii, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, Consiliul de Securitate, Consiliul Economic și Social și Comisia pentru Drepturile Omului au adoptat peste 100 de rezoluții care condamnă activitățile mercenarilor și ale celor care folosesc serviciile acestora.

Atitudinea deosebită a comunității internaționale față de problematica în cauză a fost demonstrată în 1989 prin adoptarea de către Adunarea Generală a ONU a Convenției internaționale împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor.

În același context și-a arătat interesul față de riscurile generate de activitatea mercenarilor și Organizația Unității Africane, care la fel a adoptat numeroase rezoluții, în special Convenția din 1977 privind eliminarea mercenariatului.

Acest subiect până în prezent este supus pe larg dezbaterilor în cadrul forumurilor internaționale, dat fiind faptul că fenomenul mercenariatului în continuare ridică probleme fundamentale, de la adoptarea Cartei Națiunilor Unite în 1945, și anume: egalitate suverană, independență politică, integritatea teritorială a statelor, abținerea de la recurgere la forță în relațiile internaționale, autodeterminarea popoarelor, drepturile omului și comportamentul în situații de conflict armat sau violență organizată. Acest subiect se referă, respectiv, la zonele problematice ale statelor la mai multe niveluri și nu lasă indiferență nici o regiune a lumii.

Referințe bibliografice

1. Алибаева Г.А. История наемничества:

криминологический аспект. В: Вестник Астраханского Государственного Технического Университета. 2007, № 3 (38), ISSN: 1812-9498, стр.117-118;

2. Макиавелли Н., Государь. Издательство ЭКСМО, 2014. ISBN: 978-5-699-58884-8, стр. 82;

3. Куделко К. Современное наемничество: буква закона. 22.05.2017. URL: <https://warspot.ru/7256-sovremennoe-naemnichestvo-bukva-zakona> (accesat la 20.01.2021);

4. История государства и права зарубежных стран: Учебник для бакалавров / Отв. ред. Исаев И.А., Филиппова Т.П. – М.: «Проспект», 2013. – стр. 205;

5. Алибаева Г.А. История наемничества: криминологический аспект. В: Вестник Астраханского Государственного Технического Университета. 2007, № 3 (38), ISSN: 1812-9498, стр.118-119;

6. Г. Зотов. «Дикие гуси. Откровения легендарного «солдата удачи» Боба Денара». // М: «Известия». 03.11.2001, с. 7;

7. Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=9EDC5096D2C036E9C12563CD0051DC30> (accesat la 20.01.2021);

8. Оленичев И.П., Международно-правовые аспекты наёмничества, 2015. URL: <https://cs-school.online/2015/12/27/mezhdunarodno-pravovye-aspekty-naemnichestva/>, (accesat la 21.01.2021);

9. <https://cao.mos.ru/countering-extremism/the-conditions-of-occurrence-of-the-terrorist-threat-and-countermeasures/> (accesat la 21.01.2021);

10. Convențiile de la Haga din 1899 și 1907 privind drepturile și obligațiile puterilor și

- persoanelor neutre în caz de război terestru;
11. URL: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hague05.asp#art4 (accesat la 21.01.2021).
  12. <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/171/96/IMG/NR017196.pdf?OpenElement> (data accesării: 21.01.2021);
  13. Rezoluția Adunării Generale ONU nr. 2465 (XXIII) din 1968. URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/246/61/IMG/NR024661.pdf?OpenElement> (data accesării: 21.01.2021);
  14. International Convention against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries. Adopted and opened for signature and ratification by General Assembly resolution 44/34 of 4 december 1989. URL: <https://www.unhcr.org/refugees/pdf/4434.pdf> (accesat la 19.01.2021);
  15. UNO Convention nr. 41/80 from 04.12.1987 against the recruitment, use, financing and training of mercenaries. URL: <https://undocs.org/en/A/RES/41/80> (accesat la 04.02.2021);
  16. Declaration on principles of international law friendly relations and co-operation among states in accordance with the charter of the UN from 24.10.1970. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/intlaw_principles.shtml (accesat la 04.02.2021);
  17. Национальный портал по охране и безопасности «ГардИнфо».
  18. URL: <http://guardinfo.online/2019/07/16/sovremennoe-naemnichestvo-kak-ego-traktuet-zakon-v-rossii-i-v-mire/>.

Despre autori

Alexandru PARENICU,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
prodecan al Facultății „Drept, ordine publică
și securitate civilă” a Academiei „Ștefan cel Mare”
a MAI al Republicii Moldova,
e-mail: alexandru.parenicuc@mai.gov.md
tel.: (+373)79402970*

Vasili BEDA,

*doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova,
e-mail: vasili.beda@gmail.com
tel.: (+373)68806668*